

підсумувати, що штучний інтелект – це поняття, за допомогою якого позначають інтелектуальні можливості комп'ютерів під час прийняття ними рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Денежников С. С. Супертехнології штучного інтелекту в трансгуманітарному дискурсі / С. С. Денежников // Філософія науки: традиції та інновації. – 2012. – № 2 (8). – С. 132–141.

2. Романова І. А. Генеза сутності поняття «інтелект» [Електронний ресурс] / І. А. Романова. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Pipo/2012_36/12riaeci.pdf. – Назва з екрана.

3. Preparing for the future of artificial intelligence // Executive Office of the President National Science and Technology Council Committee on Technology, 2016.

4. Аверкин А. Н. Толковый словарь по искусственному интеллекту [Электронный ресурс] / А. Н. Аверкин. – Режим доступа: <http://www.raai.org/library/tolk/aivoc.html#L208>. – Загл. с экрана.

5. Ethically Aligned Design: A Vision for Prioritizing Human Wellbeing with Artificial Intelligence and Autonomous Systems (AI/AS) // The Institute of Electrical and Electronics Engineers, Incorporated (IEEE) Global Initiative, 2016.

Симон Юрій Сергійович, професор кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, кандидат філософських наук, доцент

МЕТОДОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА КАТЕГОРІЙНЕ ОПРЕДМЕТНЕННЯ АКСІОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ У ФІЛОСОФСЬКО- ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Актуальність теми дослідження визначається, передусім, особливостями сучасного стану філософії права та методології науки, постмодерної культури загалом, яка в умовах загострення низки глобальних проблем опинилася перед потребою переосмислення методологічних проблем права та держави.

Сучасна філософія права пропонує нове вирішення цих питань на засадах правової аксіології – теоретичної та філософсько-правової концепції, що має на меті пізнати право та державу на принципово новому рівні. У цьому контексті актуалізується аксіологічний підхід у методології юриспруденції як своєрідна спроба переосмислення кризи класичної методології. З огляду на це, можна зауважити, що правова аксіологія, будучи порівняно новим напрямом філософсько-правової рефлексії, нині посідає одне з ключових місць у системі філософії права. Убачається, що цьому є декілька причин. Головна з них коріниться у специфіці філософії права, яку дослідники трактують як суто аксіологічну сферу знань. У цьому контексті доцільним є обґрунтування методологічних характеристик аксіологічного підходу, що застосовується у філософсько-правових дослідженнях, а також критеріїв його категоризації і диференціації з метою впорядкування сучасного методологічного плюралізму.

Аксіологічна проблематика сучасної філософії права та методології науки стає дедалі актуальнішою. Аспекти її знайшли своє відображення у працях українських і зарубіжних авторів із філософії і теорії права (В. М. Баранов, М. В. Баранова, Д. А. Гудима, М. В. Костицький, А. Ф. Крижанівський, В. В. Лапаєва, Ю. М. Оборотов, В. Б. Першин, П. М. Рабінович, О. Ф. Скакун, Н. Н. Тарасов, А. Б. Чефранов) і філософії науки (О. М. Кравченко, В. С. Лук'янець, Л. В. Озадовська та ін.). Протягом останніх десятиріч у цій сфері філософського і філософсько-правового знання простежується чітко виражена тенденція становлення нової дисципліни – правової аксіології, яка могла б узагальнити й систематизувати, об'єднати в одне ціле досягнення філософської теорії цінності, епістемології, методології філософсько-правового пізнання. Досягнуті на цьому шляху результати й становлять основне теоретичне підґрунтя дослідження.

Якщо поняття методу науки, методів наукового дослідження достатньо ґрунтовно обговорюється, то розуміння підходу досі залишається практично на рівні методологічних схем. Найбільш розгорнуте обговорення категорії «підхід», її змісту і структури має місце лише в межах дослідження системного підходу [1, с. 227]. Хоча у філософії права досить

поширене посилання на здійснення досліджень у межах аксіологічного підходу, спеціальних досліджень, присвячених аналізу організації понятійного простору аксіологічного підходу, його методологічним характеристикам, майже нема.

Аналізуючи методологічну функцію аксіологічного підходу, варто зазначити, що категорії, що є базовими для аксіологічного підходу, в методології юриспруденції є такими: цінність, оцінка, ціннісні орієнтації, правові цінності, цінності права, аксіосфера права. Слід констатувати вузькість методологічного інструментарію правової аксіології, яка в своїх дослідженнях не прагне осмислити ціннісно-нормативну сутність як окремих правових феноменів, так і ціннісної наповненості правового життя. Це вимагає доповнення правової аксіології теоретичними конструкціями, що описують, насамперед, правове життя у всьому різноманітті його виявів, а тому розглядають право не як ціле, але як цілісність, складеність, тобто специфічну інтегративну сферу, у якій виникають протиріччя, конфлікти, проблеми та кризи. У цьому зв'язку показово, що питаннями ціннісної природи права займаються як філософи права, так і теоретики права, що підтверджує існування деякого спільного простору, «прикордонної зони» [2, с. 41–43].

Методологи науки здійснили чимало спроб визначити поняття методологічного підходу. Спостерігається плюралізм інтерпретацій, часто такі поняття, як доктрина (І. Дев'ятко), дослідницька програма (І. Лакатос), методологічний підхід (Л. Ньюман), парадигма (Дж. Ритцер), методологічна позиція (Ю. Яковенко), застосовують як синоніми. Крім того, поняття «підхід» або ототожнюється з певною світоглядною позицією, що відображається в дослідженні (І. В. Блауберг, Е. Г. Юдін), або тлумачиться як стратегічний принцип чи їх сукупність, або пов'язується із застосуванням набору процедур і прийомів, які є формою та умовою реалізації відповідних принципів (О. Петров). А. Ф. Крижанівський трактує підходи як «...ракурси (в широкому розумінні) дослідницького бачення, а отже, і певні мисленнєві проєкції предмета пізнання, які кристалізують наукову стратегію осягнення права і правових явищ, тобто визначення в загальних рисах вектора і мети наукового

дослідження, а також його основних етапів і складових» [1, с. 23]. Найбільш концептуально вивіреном, на наш погляд, є визначення, яке пропонує В. Мацкевич: «Про підхід ми можемо говорити тільки тоді, коли означені й обґрунтовані його принципи відмінності від інших підходів хоча б в одному епістемічному просторі: у парадигмі (онтологічні картини, схеми та описи об'єктів); у синтагмі (способи і методи доведення, аргументації, мова опису, пояснення та розуміння); у прагматиці (цілі, цінності, завдання, приписи, дозволені й заборонені форми вживання елементів синтагми та парадигми)» [3, с. 743]. Отже парадигма, синтагма та прагматика є ключовими для розрізнення методологічних підходів будь-якої науки, філософія права не є винятком.

Таким чином, поширення методологічного плюралізму в сучасній юриспруденції обумовило пошуки нових засобів осмислення права, а також докорінного переосмислення традиційних. У цьому контексті набуває значущості аналіз аксіологічного підходу як складової методології сучасної філософії права, що виконує низку специфічних функцій, серед яких найбільш важливими є онтологічна, гносеологічна та інтеграційна. У науковій літературі немає єдиного погляду стосовно визначення понять методологічного й аксіологічного підходу, залишається відкритим питання їхнього місця в системі методології сучасних правових досліджень. Необхідно в повному обсязі з'ясувати потенційні евристичні можливості аксіологічного підходу в розкритті сутності права, а також ціннісно-нормативного праворозуміння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козлов В. А. Проблемы предмета и методологии общей теории права / В. А. Козлов. – Л. : Наука, 1989. – 186 с.
2. Оборотов Ю. М. Філософія права і методологія юриспруденції / Ю. М. Оборотов // Проблеми філософії права. – 2003. – Т. I. – С. 41–43.
3. Социология: Энциклопедия / сост. А. А. Грицанов, В. Л. Абушенко. Г. М. Евелькин и др. – Минск : Кн. дом, 2003. – 1312 с.